

Олена ГОРДІЄНКО,

orcid.org/0000-0003-3384-3656

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови

Житомирського державного університету імені Івана Франка

(Житомир, Україна) YELENA_G@i.ua

МЕТОД ЗМАГАНЬ ЯК ЗАСІБ СТАНОВЛЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Питання становлення мовної особистості здобувача вищої освіти, підвищення інтересу до навчання завжди було в центрі уваги психолого-педагогічних та методичних досліджень та залишається вкрай актуальним й дотепер. Неабияке значення для реалізації професійної діяльності, для вирішення організаційних питань має питання культури мовлення, яка формується на заняттях з освітніх компонент гуманітарного спрямування, серед яких провідна роль належить заняттям з української мови за професійним спрямуванням. Статтю присвячено питанню пошуку таких форм, методів і прийомів роботи на заняттях з української мови для студентів закладів вищої освіти, які сприяли б активізації навчальної діяльності студентів, формуванню їх ціннісних орієнтацій, вдосконалювали культуру мовлення. Мета статті – висвітлити питання використання методу змагання на заняттях з української мови за професійним спрямуванням як засобу формування ціннісних орієнтацій майбутніх бакалаврів, підвищення рівня культури їх мовлення. У статті з'ясовано роль цікавих вправ у формуванні мовно-комунікативної та риторичної компетентності здобувача освіти, описано методику організації занять з використанням методу змагань, який сприятиме розвитку нестандартного мислення, креативності студентів, формуванню ціннісних орієнтацій. Подано характеристику особливостям використання методу змагань на заняттях та наведено конкретні приклади. Результати дослідження показали, що заняття з використанням методу змагань сприяють розвитку творчої особистості студента, покращенню комунікативних якостей його мовлення, підвищенню загальної культури, формуванню моральних чинників, небайдужості до мови рідного народу. Науково обґрунтовано методичні засади використання методу змагань на заняттях з української мови за професійним спрямуванням; розроблено й перевірено методику використання змагальних вправ під час роботи над мовним матеріалом, проведено перевірку пропонованої методики, яка сприяє свідомому засвоєнню студентами навчального матеріалу. Вона може бути впроваджена в навчально-виховний процес, використана для вдосконалення програм і підручників. Зроблено висновки, що застосування методу змагання вдосконалює навчально-виховний процес, бо він дає можливість залучити кожного учасника до обговорення проблеми, а це сприяє розвитку критичного мислення, діалогічного мовлення, уміння доводити. Студенти набувають навичок співпраці, колективного пошуку рішень, беруть активну участь у навчанні та передачі своїх знань іншим.

Ключові слова: *здобувач вищої освіти, українська мова за професійним спрямуванням, метод змагань, ціннісні орієнтації, культура мовлення.*

Olena HORDIENKO,

orcid.org/0000-0003-3384-3656

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Primary Education

and Culture of Professional Speech

Zhytomyr Ivan Franco State University

(Zhytomyr, Ukraine) YELENA_G@i.ua

THE COMPETITION METHOD AS A MEANS OF DETERMINING THE VALUE ORIENTATIONS OF STUDENTS IN THE UKRAINIAN LANGUAGE CLASSES FOR PROFESSIONAL DIRECTIONS

The question of the formation of the language personality of a student of higher education, increasing interest in learning has always been in the focus of psychological-pedagogical and methodical research and remains extremely relevant to this day. The issue of speech culture, which is formed in classes on educational components of the humanitarian direction, is of considerable importance for the implementation of professional activity, for solving organizational issues, among which the leading role belongs to classes on the Ukrainian language in a professional direction. The article is devoted to the issue of finding such forms, methods and methods of work in Ukrainian language classes for students of

higher education institutions, which would contribute to the activation of students' educational activities, the formation of their value orientations, and improve the culture of speech. The purpose of the article is to highlight the issue of the use of the competition method in Ukrainian language classes for professional orientation as a means of forming the value orientations of future bachelors, raising the level of their speech culture. The article clarifies the role of interesting exercises in the formation of language-communicative and rhetorical competence of the student, describes the method of organizing classes using the competition method, which will contribute to the development of non-standard thinking, creativity of students, and the formation of value orientations. Features of the use of the competition method in classes are described and concrete examples are given. The results of the study showed that classes using the competition method contribute to the development of a student's creative personality, improving the communicative qualities of his speech, increasing general culture, forming moral factors, and caring for the language of his native people. The methodical principles of using the competition method in Ukrainian language classes for professional orientation are scientifically substantiated; the method of using competitive exercises while working on language material was developed and tested, the proposed method was tested, which contributes to students' conscious assimilation of educational material. It can be implemented in the educational process, used to improve programs and textbooks. It was concluded that the application of the competition method improves the educational process, because it provides an opportunity to involve each participant in the discussion of the problem, and this contributes to the development of critical thinking, dialogic speech, and the ability to prove. Students acquire the skills of cooperation, collective search for solutions, take an active part in learning and transfer their knowledge to others.

Key words: student of higher education, Ukrainian language for professional direction, competition method, value orientations, speech culture.

Постановка проблеми. Головне у навчанні – особистість учасника навчального процесу, студента, здобувача освіти та викладача. Головна перешкода взаєморозуміння викладача та студента – абсолютизація ролевих відношень, обумовлена способом колективного навчання, у процесі якого викладач спілкується не з особою, а з громадою. За даними статистичних досліджень, які проводилися серед студентів, з 164 респондентів лише 8 відмітили наявність невимушеного спілкування з викладачем. На часі замінити підхід «дисциплінарний» на «людський», що й буде сприяти гуманізації, вкрай необхідної тепер, бо дозволяє виховати людей, які б достойно жили в нашому складному світі завдяки головному багатству – справжній освіченості, вмінню мислити оригінально, нестандартно.

Вміння нестандартно мислити та створювати нові ідеї вкрай важливе для всіх професій, де цінується креативне мислення та здатність бачити звичні факти в новому ракурсі. Креативність можна і потрібно розвивати. Для цього варто бути сміливим, учитися позитивно ставитись до життя, варто відмовитись від звички припиняти розвивати ідеї, тому що останні бачаться занадто нереалістичними або такими, що не заслуговують на увагу, виходити за межі звичного у пошуках найефективніших шляхів досягнення цілі. Саме так формується активна, творча особистість, серед важливих рис якої – розвинене мовне чуття, сформовані ціннісні орієнтації. Серед актуальних методів, що сприятимуть становленню такої особистості вирізняється метод змагань, який недостатньо використовується в практиці, а є дуже ефективним.

Аналіз досліджень. Різним аспектам проблеми становлення мовної особистості, її цінностей та ціннісних орієнтацій завжди приділялася належна увага вітчизняними і зарубіжними вченими. До вивчення поняття «цінність» та «ціннісні орієнтації» вчені звернулися ще в ХХ ст. Соціологи розглядали його як соціальну настанову, що регулює поведінку індивіда. Згодом до вивчення цінностей долучилися дослідники з інших галузей знання: філософії, психології, педагогіки, політології, соціальної психології. Це питання не залишилося без уваги у працях вітчизняних науковців, серед яких В. Андрущенко, Л. Божович, М. Головатий, Г. Дубчак, В. Козаков, М. Пірен, М. Савчин, В. Тугарінов, П. Таланчук, В. Хмелько, Я. Щепанський, В. Ядов та інші. Роль і вплив цінностей та ціннісних орієнтацій на становлення особистості розкрито в працях Є. Барбіної, В. Вербець, В. Гриньової, І. Зязюна, Л. Хомич, Є. Шиянова тощо. Серед зарубіжних науковців працювали над дослідженнями в означеній галузі І. Бех, Р. Дарендорф, Т. Парсонс, П. Сорокін, Д. Узнадзе, І. Кон, А. Ребер, М. Рокич та ін.

Важливі питання формування особистості й становлення її мовними засобами досліджували в своїх працях Г. Ващенко, М. Грушевський, І. Огієнко, К. Ушинський, Г. Сковорода, В. Сухомлинський. Ідеї загальнонаціонального значення мови розвинули сучасні науковці Л. Єршова, Л. Масенко, Л. Плотникова. Заслуговують на увагу праці дослідників загальнокультурної компетенції особистості К.Кучиної, О. Столяренко. У галузі національно-патріотичного виховання важливими є доробки сучасних учених О. Вишневського, М. Євтуха, В. Кузя, Ю. Руденка, П. Селігея, З. Сер-

гійчук, Б. Ступарика. Науковці О. Абрамчук, Т. Гриценко, Т. Іванець, В. Кульчицький дослідили вплив засобів рідної мови на процес усебічного розвитку особистості. О. Христенко підкреслює, що в сучасних умовах війни в Україні мова виступає найвищою цінністю, духовною зброєю, сучасна молодь вважає її могутнім чинником консолідації, перемоги й майбутнього процвітання України (Христенко, 2022: 7).

Метод змагання як метод виховання, спрямований на забезпечення умов для соціального розвитку особистості, формування умінь і навичок шляхом здорового суперництва у певних видах колективної діяльності розглядають Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І., Пальчевський С.С., Богданова І.М., Бех І.Д., Ортинський В.Л. та ін.

Незважаючи на численні дослідження в означеній галузі, в цілому проблема становлення ціннісних орієнтацій здобувачів освіти на заняттях з української мови за професійним спрямуванням є досить актуальною та недостатньо вивченою, зокрема на засадах компетентнісного підходу, а також в аспекті зв'язку з індивідуалізацією та диференціацією навчання. Розв'язання названих проблем допоможе викладачу адекватно оцінювати компетентність студента, що стане важливим кроком у піднесенні інтересу до навчання, забезпеченні якості вищої освіти в Україні (Савченко Л., 2005: 5).

Мета статті – визначити можливості та переваги використання методу змагання для організації та проведення практичних занять з української мови за професійним спрямуванням, висвітлити питання використання методу змагання на заняттях з української мови за професійним спрямуванням як засобу формування ціннісних орієнтацій майбутніх бакалаврів, підвищення культури їх мовлення, з'ясувати роль цікавих вправ у формуванні мовно-комунікативної та риторичної компетентності здобувача освіти, описати методику організації занять із використанням методу змагань, який сприятиме розвитку нестандартного мислення, креативності студентів.

Виклад основного матеріалу. Про позитивний вплив дидактичних ігор на рівень засвоєння навчальних дисциплін написано чимало. Ми знову і знову переконуємося в цьому на власному досвіді, коли саме змагальна гра допомогла зацікавити питаннями культури мовлення студентів найрізноманітніших спеціальностей, далеких від філології, наприклад, факультету фізичної культури і спорту. На нашу думку, це відбувається перш за все тому, що елемент змагання пожвавлює заняття, вносить елемент цікавості, який

дозволяє проявити себе, продемонструвати свої уміння, перевершити інших.

Інтерес, що виникає, швидше забезпечує міцніше засвоєння теоретичних знань студентами, підвищується рівень культури їх спілкування, і це формує комунікативну компетентність, а значить, у майбутньому краще виконання професійних обов'язків.

Використання методу змагання сприяє розвитку пізнавального інтересу. Під час такої організації навчання студент діє активно, залучається у процес самостійного пошуку та відкриття нового, вирішує питання проблемного характеру.

Мало придумати незвичайне рішення проблеми, потрібно ще донести свої думки до людей. Студенти розробили та запропонували такі поради щодо цього аспекту.

1. Завдання стане простішим, якщо буде обґрунтовано, яке практичне застосування може мати та чи інша ідея, чим вона може бути корисною для оточуючих, якщо почати розповідь з перелічування переваг вашого задуму.

2. Під час виступу за можливості варто використовувати візуальні схеми, адже більшість людей сприймає інформацію найлегше за допомогою зору. Так можна зробити свої думки зрозумілішими для інших.

3. Пояснення стане ефективнішим (а не ефективнішим), якщо уникати занадто складних конструкцій, специфічних, малозрозумілих слів та виразів.

4. І найважливіше: якщо твої ідеї так і залишились невисловленими, то їх ніби й не існувало зовсім. А якщо вони були почуті та використані іншими, то ти залишив свій, нехай і маленький поки що слід в душах людей.

Усі зазначені правила обговорюємо під час вступного заняття з української мови за професійним спрямуванням, готуючись до проведення змагання.

Першорядне значення варто приділити організації занять: академічна група, яка складається з 25–30 чоловік, поділяється на чотири підгрупи-команди, в кожній з яких обирається лідер (керівник підгрупи).

До думки про важливість психологічної підготовки нас привів той факт, що деякі студенти уникали публічних виступів, тому що не були в собі впевнені. Тому потрібно допомогти їм подолати страх перед аудиторією, повірити в себе.

Кожне конкретне змагання випереджує додаткова підготовка, в ході якої студенти ознайомлюються з теорією дискусії, публічного виступу тощо.

Завершується заняття детальним аналізом мовлення студентів-учасників змагання. Його проводять викладач та «експерти»: з логіки і композиції, з логіки і психології, з точності та доступності мовлення, його виразності. Ролі «експертів» (їх беруть на себе студенти однієї з підгруп) розподіляються завчасно, щоб усі могли підготуватися до роботи. Експерти, які уважно слухають мовлення учасників змагання з позицій своєї «спеціальності», записують в зошит свої спостереження, якими діляться після закінчення змагальної дії. Після цього викладач доповнює, уточнює аналіз експертів, оцінює виступи доповідачів, роботу експертів.

Спочатку проводимо тільки два змагання. Поступово формується система, що включала в себе: 1) конкурс на краще оповідання; 2) бесіду спеціалістів за круглим столом в телестудії; 3) дискусію; 4) передвиборчу боротьбу, вибори (мера, президента компанії тощо); 5) інтелектуальний двобій; 6) інтелектуальний бокс; 7) лицарський двобій; 8) турнір ораторів.

Конкурс на краще усне оповідання.

Мета: формування уміння публічно розповідати повчальні історії.

Ролі: ведучий, оповідачі, експерти, слухачі.

Сценарій. На проведення конкурсу відводиться два заняття: перше – перший тур, друге – другий тур.

Під час першого туру в ролі оповідачів виступають представники першої та другої команд, а в ролі журі – третьої та четвертої. Далі – оповідання розповідають учасники третьої та четвертої команд, а «експертами» виступають представники першої та другої.

Студентів першої команди оцінює третя, другої – четверта, третьої – друга, четвертої – перша команда. Кожній команді для виступу відводиться 40 хвилин. Студент виходить на «естраду» та розповідає підготовлену історію. Дотримання регламенту (3 хвилини) привчає висловлювати свої думки лаконічно.

У другому турі продовжують змагання чотири студенти, які перемогли в попередній боротьбі. Члени журі – всі інші студенти групи – на аркушах рецензують виступи оповідачів та визначають прізвище найкращого. Перемагає той, хто набрав найбільшу кількість голосів.

Бесіда за круглим столом в телестудії.

Мета: вироблення уміння правильно вести бесіду, дотримуючись норм етики, законів логіки, використовуючи психологічні прийоми, за допомогою яких можна переконати опонентів у правильності своїх поглядів.

Ролі: ведучий, учасники бесіди – «експерти» в будь-якій галузі (5–6 чоловік), телеглядачі, експерти з культури мовлення.

Сценарій. Учасники бесіди (студенти однієї з команд) сідають за стіл обличчям до «телеглядачів». Ведучий у вступному слові називає тему обговорення, представляє учасників, надає їм слово. Тривалість монологу одного учасника не повинна перевищувати двох хвилин. Ведучий, не висловлюючи своєї думки, уточнює формулювання ораторів, зіштовхує різні погляди. Взаємозв'язок із телеглядачами здійснюється за допомогою записок і «телефону» – запитань з місця. Бесіда триває біля півгодини.

Дискусія.

Мета: вироблення уміння правильно вести полеміку, дотримуючись норм етики, літературної мови, законів логіки.

Ролі: ведучий, доповідач, співдоповідач-опонент, спеціаліст з гострих питань, учасники дискусії, експерти з культури мовлення.

Дискусію готують студенти однієї групи, однак беруть участь у ній всі присутні в аудиторії.

Сценарій. Ведучий у вступному слові називає тему дискусії, надає слово доповідачу, чий виступ триває 5–7 хвилин. Співдоповідач-опонент намагається спростувати тезу доповідача, висуває та обґрунтовує антитезу протягом 5–7 хвилин. Після цього доповідачі відповідають на запитання, що задають присутні студенти.

Передвиборча боротьба, вибори (мера, президента компанії тощо).

Мета: вироблення уміння впливати на аудиторію, переконувати слухачів у перевагах своєї програми в порівнянні з програмами своїх конкурентів.

Ролі: ведучий, кандидати на виборні посади, виборці, журналісти, експерти з культури мовлення.

Сценарій. Гра проводиться в два тури. Спочатку в ролі кандидатів виступають всі присутні студенти. Визначається переможець першої, другої та інших команд. Кожний із них виступає не більше 5 хвилин, викладаючи найважливіші, з його погляду, пункти своєї програми. Після того слухачі (виборці) на аркушах пишуть прізвище кандидата, якому вони надають перевагу. Перемагає той, хто збере найбільшу кількість голосів. Після того проводиться другий тур, який триває 20–25 хвилин, продовжують боротьбу чотири переможці першого туру. Проводяться дебати: кандидати сідають навпроти глядачів, які задають питання. Найбільш гідний з кандидатів визначається голосуванням.

Інтелектуальний двобій.

Мета: вироблення уміння аргументувати свою позицію, тактовно і доказово спростовувати тези і висновки опонента, переконувати аудиторію у своїй правоті.

Ролі: два полемісти, рефері, глядачі-судді, експерти.

Сценарій. Двобій триває 6 хвилин. В цілому кожний полеміст говорить 3 хвилини (якщо виділити більше часу, то суперечка може стати нудною). Учасники двобою завчасно визначають тему двобою та свої позиції, які мають бути протилежними. Рефері надає слово першому полемісту, і той висуває тезу та аргументує її. Монолог триває не більше однієї хвилини. По закінченню цього часу рефері подає сигнал, і слово надається іншому полемісту, який також говорить протягом хвилини. Коли двобій закінчується, рефері звертається до аудиторії з питаннями: «Хто підтримує погляди першого полеміста? Хто – другого?» Перемагає той, чия позицію підтримує більше глядачів.

Інтелектуальний бокс. Ця гра – різновид інтелектуального двобою – зазвичай проводиться серед юнаків.

Ролі: боксери-інтелектуали, рефері, судді (п'ять), вболівальники, експерти з культури мовлення.

Сценарій. На ринг (тобто до дошки) запрошуються боксери-інтелектуали, які завчасно визначили тему для полеміки та свої позиції, які мають бути протилежними. Рефері представляє їх уболівальникам, і починається раунд. Гра проводиться в три раунди, кожний з яких триває 2 хвилини. Боксери один за одним протягом однієї хвилини розвивають свої думки та спростовують тезу супротивника. Коли двобій закінчується, кожний з п'яти суддів на аркуші записує прізвище боксера, якому він надає перевагу. Перемагає той, хто набере більшу кількість голосів.

Лицарський двобій. Своєрідність ще одного різновиду двобою в тому, що ролі лицарів беруть на себе лише юнаки, а в ролі суддів – дівчата («прекрасні дами»).

Турнір ораторів.

Мета: вироблення уміння виступати публічно з промовами публіцистичного характеру.

Ролі: ведучий, оратори, журі (експерти з культури мовлення), слухачі.

Сценарій. Турнір проводиться за сценарієм, схожим на конкурс на краще оповідання, тільки замість оповідання презентують промову публіцистичного характеру.

Другий тур можна ускладнити: тему для виступів оратора викладач пропонує за десять хвилин до виступу.

Описані дидактичні ігри можна проводити не тільки на заняттях із культури мовлення, української мови за професійним спрямуванням, але й у старшій профільній школі – на уроках із розвитку мовлення, риторики, навчання якої уведено в профільних школах.

Після того, як учасники висловляться з усіх питань, викладачу варто енергійно та стисло сформулювати висновок, тобто виразити ту істину, яку відшукували протягом усього заняття. Але може бути підведений інший підсумок, так би мовити, прагматичний: визначення переможця. Скільки б не говорили про згубність оцінок для розвитку ініціативи та допитливості молоді, але життя є життя. Адже поряд із жагою пізнання істини студент прагне й життєвого успіху, а він втілюється в заохоченнях викладача, гарній оцінці.

Тому виступи студентів оцінює викладач, він оголошує бали, отримані командою або учасником змагання, коментуючи їх, якщо є така можливість. Складніше, коли оцінка виставляється тим, хто не виступав, але брав участь у підготовці відповідей. Тут знання не «озвучувались» для педагога, а висловлювались у формі порад, здогадок, версій для того студента, кому доручалось виступити за команду. Тому капітани та члени команди – головні судді. Вони виставляють один одному оцінки, справедливі, хоча іноді й суворі.

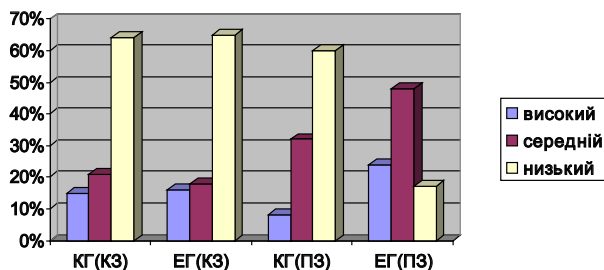
Фактично викладач низьких оцінок не ставить, тому як оратори, знання яких він оцінює, підготовлені завжди мінімум на «задовільно».

Всі остаточні оцінки краще оголосити наступного разу, коли команди обговорять результати колективної роботи. І в цьому, на наш погляд, немає крамоли, якщо розглядати навчання як процес, де окремі заняття пов'язані між собою та безперервно доповнюють одне одне. Практика показує, що такий порядок оголошення оцінок найдоцільніший, тому що включення зазначеної роботи в структуру ігрового заняття загромождає його. Крім того, є час все обговорити, обміркувати, зважити і не помилитися.

Результати дослідження. Ефективність методики вимірюється її кінцевими результатами. Про значення такої форми занять можна судити спочатку відносно, виходячи з особистих спостережень, зіставлень тощо. «Виділити» внесок загальних методів у якість знань з предмету досить важко, однак варто говорити про позитивний вплив на розвиток мовнокомунікативних, професійних компетенцій студентів.

Робити висновки щодо ефективності використання методу змагання можна вже зразу, виходячи з особистих вражень, зіставлень і т.д. Порівняння

Діаграма 1
Показники рівнів сформованості комунікативної компетентності студентів ЕГ та КГ, виявлені під час констатувального та формувального етапів експерименту (констатувальний (КЗ) та підсумковий зріз (ПЗ))



(Умовні позначки: КГ – контрольна група, ЕГ – експериментальна група, КЗ – контрольний зріз, ПЗ – підсумковий зріз)

груп, де заняття з використанням такої методики проводились і де не проводились, свідчить про результативність методики. Рівень мислення, мовлення, культури виступів та власне і знань у тих студентів, які постійно брали участь у змаганнях, набагато вищий. Вони люблять та вміють дискутувати, швидше добирають докази, факти і формулюють судження. Необхідність виступати публічно їх не сковує. Вони прагнуть чути та слухати опонента під час суперечки, цінують цікаву думку, судження, здогадку.

Ці студенти вміють співпрацювати, в них менше інтелектуальної зарозумілості, більше толерантності. І головне – студенти люблять такі заняття, чекають на них із задоволенням і сприймають як свята. Гасло «навчаюся із захопленням» знаходить у них своє втілення. У формувальному експерименті взяло участь 348 бакалаврів нефілологічних спеціальностей. Контрольні (КГ) й експериментальні групи (ЕГ) відбиралися за результатами констатувального зрізу (КЗ), студенти обох груп мали приблизно однаковий рівень сформованості комунікативної компетенції. У КГ заняття організовувалися за робочою навчальною програмою курсу «Українська мова за професійним спрямуванням», рекомендованою для нефілологічних спеціальностей Житомирського державного університету імені Івана Франка, в ЕГ – за розробленою експериментальною методикою на основі програми з відповідним методичним забезпеченням. Для перевірки ефективності розробленої дослідної методики й рівня сформованості правильності мовлення бакалаврів було проведено констату-

вальний (КЗ) і підсумковий зріз (ПЗ). Було розроблено критерії ефективності методики та рівні сформованості ціннісних орієнтацій та риторичних умінь студентів. Аналізу підлягали якісні й кількісні показники. Показники рівнів сформованості зазначених умінь студентів КГ і ЕГ після навчання за експериментальною методикою подано в діаграмі 1.

Як видно з діаграми, до категорії осіб із високим рівнем сформованості ціннісних орієнтацій та риторичних умінь віднесено 8% КГ та 24% ЕГ, середній рівень виявили 32% і 48% відповідно, низький – 60% КГ та 17% ЕГ студентів. Отже, дані формувального експерименту засвідчили, що рівень сформованості комунікативної компетентності бакалаврів експериментальних груп суттєво підвищився, тоді як у студентів контрольних груп майже не змінився. Майбутні фахівці продемонстрували досконале володіння нормами літературної мови, їх словниковий запас збагатився професійною лексикою, підвищився й рівень компетентностей. Отже, одержані результати експерименту засвідчили ефективність запропонованої методики формування ціннісних орієнтацій бакалаврів.

Висновки. Результати проведеного дослідження дають змогу зробити такі висновки. Аналіз і синтез спеціальної літератури з проблеми формування ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців дозволили з'ясувати провідні тенденції розвитку методики формування компетентностей студентів в умовах навчального закладу вищої освіти, як-от: посилення наукового інтересу дослідників до проблеми професійної комунікативної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей; розроблення та реалізацію особистісно зорієнтованої методики підготовки майбутнього фахівця, окреслення проблем, пов'язаних із необхідністю вдосконалення навчально-методичного забезпечення в освітній компоненті «Українська мова за професійним спрямуванням».

Під час застосування методу змагання виграє весь навчально-виховний процес, бо він дає можливість залучити кожного учасника до обговорення проблеми, а це сприяє розвитку критичного мислення, діалогічного мовлення, уміння доводити. Студенти набувають навичок співпраці, колективного пошуку рішень, беруть активну участь у навчанні та передачі своїх знань іншим. Методика використання змагання на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) забезпечує досягнення таких позитивних результатів:

- забезпечується інтеграція теорії і практики, тому зменшується «розрив» між теорією і практикою;

- розвиваються навички комунікативного діалогічного спілкування;

- зростає зацікавленість студента у використанні додаткової спеціальної літератури; набувається досвід у вирішенні проблемних завдань;

- вдосконалюються навички прийняття рішень в умовах обмеженого часу;

- забезпечується активна участь студента в колективній справі, інтенсивний обмін досвідом і знаннями між учасниками команд, можливість для кожного з них порівняти свої знання і дії з іншими, а також уміння скоординувати ці дії.

І хоча змагання потребують значної кількості часу для підготовки студента і викладача, проте результат таких занять стає стимулом для подальшої роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ампілогова Л. Інтерактивні технології. *Завуч*. 2004. № 30. С. 13–15.
2. Васильєва Н. Застосування інтерактивних методів навчання на уроках предметів гуманітарного циклу. *Управління школою*. 2005. № 34. С. 18–22.
3. Когут О. І. Інтерактивні технології навчання. Тернопіль : Астон, 2005. 203 с.
4. Попова О. Ділова гра у роботі над мовленнєвою культурою студентів (до проблеми інтеграції курсів). *Українська мова і література у школі*. 2005. № 4. С. 50–52.
5. Савченко Л. Вивчення ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді. *Рідна школа*. 2005. № 8. С. 39–41.
6. Тільняк Н. В. Методичні аспекти проектування комунікативної взаємодії студентів технічних спеціальностей у процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням. *Педагогіка вищої та середньої школи* : зб. наук. праць (за ред. доктора пед. наук, проф. З. П. Бакум). Вип. 40. Кривий Ріг, 2014. С. 103–108.
7. Христенко О. М. Українська мова в системі цінностей сучасних студентів: погляд крізь війну. *Професійна лінгводидактика в контексті особистісної парадигми* : матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю (2–3 червня 2022 року). Тернопіль : ТНМУ, 2022. 144 с. С. 7–10.

REFERENCES

1. Ampilohova L. (2004) Interaktyvni tekhnolohii. [Interactive technologies]. *Zavuch* no. 30. pp. 13–15. [in Ukrainian]
2. Vasylijeva N. (2005) Zastosuvannia interaktyvnykh metodiv navchannia na urokakh predmetiv humanitarnoho tsykladu. [Application of interactive teaching methods in lessons of subjects of the humanitarian cycle] *Upravlinnia shkoloiu* no. 34, pp. 18–22. [in Ukrainian]
3. Kohut O. I. (2005) Interaktyvni tekhnolohii navchannia. [Interactive learning technologies] Ternopil: Aston. [in Ukrainian]
4. Popova O. (2005) Dilova hra u roboti nad movlennievoiu kulturoiu studentiv (do problemy intehratsii kursiv). [Business game in work on students' speech culture (to the problem of course integration)] *Ukrainska mova i literatura u shkoli*. no. 4, pp. 50–52. [in Ukrainian]
5. Savchenko L. (2005) Vyvchennia tsinnisnykh oriantatsii suchasnoi studentskoi molodi. *Ridna shkola* [Native school] no. 8, pp. 39–41. [in Ukrainian]
6. Tilniak N. V. (2014) Metodychni aspekty proektuvannia komunikatyvnoi vzaiemodii studentiv tekhnichnykh spetsialnostei u protsesi vyvchennia ukrainskoi movy za profesiinym spriamuvanniam [Methodical aspects of designing communicative interaction of students of technical specialties in the process of studying the Ukrainian language in a professional direction] *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly Kryvyi Rih*. Vol. 4 0, pp. 103–108. [in Ukrainian]
7. Khrystenko O. M. (2022) Ukrainska mova v systemi tsinnosti suchasnykh studentiv: pohliad kriz viinu. [The Ukrainian language in the value system of modern students: a view through the war] *Profesiina linhvodydaktyka v konteksti osobystisnoi paradyhmy* : materialy naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu Ternopil : TNMU. Pp. 7–10. [in Ukrainian]